

KRAAPOHKEN TJIELTE

Saemien reeremetjielte

DOROTEA KOMMUN

Samisk förvaltningskommun

KRAAPOHKEN TJIELTE JAEPESTE 2012 SAEMIEN REEREMETJIELTE

SAEMIEN REEREMETJIELTE

Goeven minngiegietjesne 2010 orre laake Sveerjesne tseegksovin. Laake unnebelåhkoej bijre Sveerjesne j'ih dej unnebegielij bijre. Laake unnebelåhkoej bijre vihkelommes goh reaktalaake mij almetji reaktaj maadtojste tjaalasovveme.

Tsiengelen 1 biejjien 2012 Kraapohken tjielte reeremettjeltine saemien gielese tseegksovin. Reerenasse tjeltesese stuerebe diedtem vaadteme gielem gorredidh j'ih vâajnoes darjodh.

- Sveerjesne daelie 19 reeremetjielth saemiej gielide.
- Moenedh tjielth staatedâarjegem âadtjoeh juktie dovrehkåbpoe sjâdta dej orre nânnoestimmine.
- Dah nasjovne unnebelåhkoeh almetjh Leah: Judarh, Romerh, Saemieh, Sveerjen-sâevmehkh j'ih Tornedaelehh.

Orre laake joekoen tjielke magkeres kribpesjh reeremh utnieh reeremedajvine.
Naan vuesiehtimmieh:

- Datne gieh unnebelåhkojne maahtah reereminie bievnedh dov gielesne.
- Bâeries hoksesne jallh aarhskuvlesne saemiesticdh.

Lienestâvroe Stuehkesne j'ih Saemiedigkie barkoem utnieh orre laakem giehtjedidh mij tsiengelen 1 biejjeste 2010 sj'iehtesovin unnebelåhkoej bijre j'ih dej gieelij bijre.

SAMISK FÖRVALTNINGSKOMMUN

I årsskiftet 2010 trädde en ny lag i kraft i Sverige. Lagen handlar om minoriteter i Sverige och deras språk. Lagen om nationella minoriteter är i huvudsak utformad som en rättighetslagstiftning som utgår ifrån de mänskliga rättigheterna. Den första januari 2012 blev Dorotea kommun förvaltningsområde för det samiska språket. Det innebär att regeringen har gett kommunen ett ökat ansvar att stärka och synliggöra det samiska språket.

- I Sverige finns det nu 19 förvaltningskommuner för de samiska språken.
- Berörda kommuner får statsbidrag för de merkostnader som de nya bestämmelserna medför.
- De nationella minoriteterna i Sverige är: Judar, Romer, Samer, Sverigefinnar och Tornedalingar.

Den nya lagen är väldigt tydlig med vilka krav som ställs på myndigheterna inom förvaltningsområdena.
Några exempel:

- Du som tillhör en minoritet ska kunna vända dig till myndigheter på ditt språk.
- Få äldreomsorg eller förskola på ditt språk.

Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget har i uppdrag att följa upp den nya lagen som trädde i kraft den 1 januari 2010 om nationella minoriteter och deras språk.

LAAKH

Saemiej daltese goh aalkoealmetjh Sveerjesne maadtoelaakesne nännoestamme tsiengelen 1 biejjeste 2011. Daam dorjeme juktie tjielkedh saemieh eah barre unnebelåhkoeh dah dovne aalkoealmetjh.

Tsiengelen 1 biejjien 2010 orre laakem sjihtesovvin unnebelåhkoej bijre jih dej unnebegielij bijre.

Dah öövtebe reaktah maanaj- jih båeries almetji hoksojde jijtjedh gielesne daam dajvem stueriedamme dovne åarjelsaemien dajvese juktie reeremedajve saemide vijriedamme 13 tjieltijgumie. Reeremedajve saemiej gielide sjihteles daaj 13 tjieltijde:

Aerviesjaevrie, Bïerje, Kraapohke, Herjedaelie, Krokomen, Liksjoe, Maalege, Suarsa, Luspïe, Straejmie, Upmeje, Vualtjere, Ååre, Älvdaelie jih Staare.

Tjielth mejtie aerebistie meatan orreme reeremedajvesne Leah: Aarjepluevie, Våhtjir, Jåhkemåhke jih Giron.

Snjaltjen 1 biejjie 2009 aaj orre gielelaakem Sveerjesne daajroehtin. Gielelaake nännoestamme sveerjengiele åejviegiele svienske siebredahkesne, men dovne abpe siebredahke diedtem åtna saemien gielem vaarjelidh jih eevtjedidh, seamma goh dah mubpie unnebelåhkoej gielh. Laake aaj jeahta gaajhkh dovnes mah unnebelåhkojne, edtjeh nuepiem utnedh unnebelåhkoen gielem lieredh, öövtiedih jih nuhtjedh.

Juktie gielem dåhkasjehedh byjjes unnebelåhkoej gieline dellie vihkeles jålloem lutnjedh jih skraejrehtidh gielem gorredidh. Sveerje Europaraerien unnebelåhkoejkonvensjovnen nualan tjeeli goevten 2000 mejtie unnebelåhkoegielaide guhkiesvååjnoen vaarjelem vadta.

LAGAR

Samernas status som urfolk i Sverige har slagits fast i grundlagen den 1 januari 2011. Detta för att tydliggöra samernas särställning och ge uttryck för att samerna inte bara är en minoritet utan även ett urfolk.

Den 1 januari 2010 trädde en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. De tidigare rättigheterna om barn- och äldreomsorg på det egna språket utökas till att gälla även på sydsamiskt område eftersom förvaltningsområdet för samiska utvidgats med 13 kommuner. Förvaltningsområdet för samiska språket gäller nu också följande 13 kommuner:

Arvidsjaur, Berg, Dorotea, Härjedalen, Krokom, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund.

Kommuner som sedan tidigare ingår i förvaltningsområdet är Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna.

Den 1 juli 2009 infördes också en ny språklag i Sverige. Språklagen slår fast att svenska är huvudspråket i det svenska samhället, men också att det allmänna har en skyldighet att skydda och främja det samiska språket, liksom övriga nationella minoritetsspråk och det svenska teckenspråket.

Lagen säger också att alla som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket.

Att ett språk blir erkänt som officiellt minoritetsspråk är viktigt för att höja statusen på språket och motivera ett språkbevarande. Sverige undertecknade i februari 2000 Europarådets minoritetsspråkskonvention som ger minoritetsspråken ett långtgående skydd.

DATNE DEEJRIH?

- Ovmessie saemien gielh gåávnesieh jìh gellie smaaregh.
- Luvliesaemie, centresaemie jìh åarjelsaemie. Dejtie muvhtene gåhtjoeh åejviesmaaregh. Dej sjisnjelen dovne gellie sjiere smaaregh jallh variteeth gåávnesieh. Sveerjesne soptsestibie vuesehtimmie gaavhtan åarjelsaemie, upmejesaemie, luvlesaemie jìh noerhtesaemie.
- Gaajkhk saemien gielh lea aajhtoes gielh FN-åårgane UNESCO.n mietie.
- Dah saemiengielh eah naan rijhkerastem utnieh, vg. åarjelsaemiem dovne Sveerjesne jìh Nöörjesne soptsestieh.
- Saemieh Leah almetjh mah 4 laantine veasoeminie, Nöörje, Sveerje, Såevmie jìh Russlaante. Daate laantedajve Saepmie.
- Saemieh jìjhtsh saevegem utnieh, jìjhtsh naasjovnebiejje goevten 6 biejjien jìh jìjhtsh naasjovnelaavlome. (Vuartesjh samer.se, sapmi.se, sametinget.se jìh dorotea.se)
- Saemiedigkie almetjeveeljemeåårgane jìh reereme Sveerjen rerrenassen nuelelen.
- Datne gie naasjovne unnebelåhkojsne sjiere reaktah åtnah aarhskuvlesne jìh båerieshoksnesne dov unnebelåhkoegiesne.

VISSTE DU ATT?

- Det finns flera olika samiska språk samt flera varieteter.
- Östsamiska, centralsamiska och sydsamiska. Dessa kallas ibland huvuddialekter. Inom dessa finns även ett flertal olika dialekter eller varieteter. I Sverige talas bland annat sydsamiska, umesamiska, lulesamiska och nordsamiska.
- Alla samiska språk är hotade språk enligt FN-organet UNESCO.
- De samiska språken har inte riksgränser, t.ex. sydsamiska talas både i Sverige och Norge.
- Samerna är ett folk som lever i 4 länder, Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Detta landområde kallas Saepmie.
- Samerna har en egen flagga, en egen s.k. nationaldag (6 februari) och nationalsång (Se samer.se, sapmi.se, sametinget.se och dorotea.se)
- Sametinget är ett folkvalt organ och en myndighet under Sveriges regering.
- Du som tillhör en nationell minoritet har speciella rättigheter inom förskola och äldreomsorg, på ditt minoritetsspråk.

VIELIE SAERNIEH BIEVNESH KRAAPOHKEN TJIELTE

För mer information kontakta Dorotea kommun

Lohkh vielie daesnie/Läs mer på: minoritet.se, sametinget.se, samer.se, dorotea.se